

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

רע"א 42010-03-25

לפני: כבוד הנשיא יצחק עמית
כבוד השופט עופר גרוסקופף
כבוד השופט יחיאל כשר

המבקש: דוד מיר

נגד

המשיבה: א.ש. מיטב פיננסים בע"מ

בקשת רשות ערעור על החלטתו של בית המשפט המחוזי
בירושלים (השופטת ת' בר-אשר), מיום 13.3.2025, ב-רע"א
18970-03-25

בשם המבקש: בעצמו

בשם המשיבה: עו"ד ליאור רובס; עו"ד אוליביה ד' אורנשטיין

פסק-דין

השופט יחיאל כשר:

לפנינו בקשת רשות ערעור על החלטתו של בית המשפט המחוזי בירושלים (השופטת ת' בר-אשר), מיום 13.3.2025, ב-רע"א 18970-03-25. בהחלטה נושא הבקשה, נדחתה בקשת רשות ערעור שהגיש המבקש על החלטותיו של בית משפט השלום בירושלים (הרשם הבכיר י' ברק-עופר), מיום 2.2.2025 ומיום 3.3.2025, ב-תאד"מ 33408-11-24, במסגרתן הורה בית המשפט על העברת מקום הדיון מבית משפט השלום בירושלים לבית משפט שלום במחוז תל אביב – יפו, ודחה את בקשת המבקש לעיון חוזר בהחלטה זו.

רקע הדברים

1. ביום 26.9.2024, הגישה א.ש. מיטב פיננסים בע"מ (להלן: המשיבה), ללשכת ההוצאה לפועל בנתניה, בקשה לביצוע תביעה על סכום קצוב. זאת, בגין אי תשלום העמלה המגיעה למשיבה, לטענתה, מכוח הסכם לטיפול בהחזרי מס שנכרת בינה לבין המבקש (להלן: ההסכם). המבקש הגיש התנגדות לביצוע, במסגרתה ביקש, בין היתר, כי הדיון בהתנגדות יועבר לבית משפט השלום בירושלים. בבקשתו, טען המבקש כי מאחר

שהוא והעדים הפוטנציאליים מתגוררים בירושלים, זהו בית המשפט בעל הסמכות המקומית לדון בתביעה.

ביום 27.10.2024 הורתה לשכת ההוצאה לפועל בנתניה (הרשם צ' בוחבוט), על העברת ההתנגדות לביצוע לבירור בבית משפט השלום בירושלים, וביום 19.12.2024 הורה בית משפט השלום בירושלים (השופט ח' טג), למשיבה, להגיש תשובה להתנגדות.

2. ביום 16.1.2025, הגישה המשיבה בקשה להעברת מקום הדיון מבית משפט השלום בירושלים לבית משפט השלום בתל אביב – יפו, בטענה כי בית משפט השלום בירושלים נעדר סמכות מקומית. זאת, נוכח קיומו של תנאי בהסכם, לפיו: "על הסכם זה ועל כל עניין הקשור, נוגע בהסכם והנובע ממנו [...] יחולו דיני מדינת ישראל ובתי המשפט המוסמכים יהיו בתי המשפט בתל אביב בלבד".

המבקש הודיע כי הוא מתנגד לבקשה, וטען, בין היתר, כי עניינה של התביעה בעסקה שנערכה כולה דרך רשת האינטרנט, ולכן, בהתאם לתקנה 7(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018 (להלן: תקנות סדר הדין האזרחי או התקנות החדשות), יש לנהלה במקום מגוריו של המבקש – בירושלים.

בהמשך לכך, ביום 2.2.2025, הורה בית משפט השלום בירושלים (הרשם הבכיר י' ברק-עופר) על העברת ההליך לאחד מבתי משפט השלום במחוז תל אביב. בהחלטתו, ציין בית משפט השלום כי במסגרת התנגדותו המבקש לא הכחיש שחתם על ההסכם, בו נכללה הוראה המקנה סמכות מקומית ייחודית לבתי המשפט בתל אביב. בית משפט השלום נימק את החלטתו בכך שהסכם בעניין סמכות מקומית גובר על הכללים הרגילים לפיהם מוקנית סמכות מקומית, ועל כן יש להעביר את מקום הדיון למחוז תל אביב. למעלה מן הצורך, ציין בית משפט השלום כי גם מאזן הנוחות של הצדדים נוטה להעברת מקום הדיון למחוז תל אביב, לאור היותו נקודת אמצע בין מקום מענם של כל אחד מהצדדים.

3. למחרת, ביום 3.2.2025, הגיש המבקש, לבית משפט השלום בירושלים, בקשה לעיון חוזר בהחלטתו, בטענה כי הסמכות להעברת מקום הדיון נתונה רק לבית המשפט העליון, בהתאם להוראת סעיף 78 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן: חוק בתי המשפט). המבקש הוסיף והגיש שורה של בקשות נוספות, שעיקרן ליתן החלטה בבקשתו לעיון חוזר, ולבטל את ההחלטה שהורתה על העברת הדיון לבית משפט שלום במחוז תל אביב.

ביום 2.3.2025, דחה בית משפט השלום בירושלים (הרשם הבכיר י' ברק-עופר) את הבקשה לעיון חוזר, מן הטעם שבית המשפט אינו משמש כערכאת ערעור על החלטותיו שלו, והדגיש כי למבקש נתונה האפשרות לערער על ההחלטה, ככל שהוא סבור כי היא שגויה. בית המשפט הוסיף ודחה את טענתו של המבקש לפיה חרג מסמכותו, בציינו כי סעיף 79(א) לחוק בתי המשפט מסמיך כל בית משפט להורות על העברת הליך לבית משפט אחר, אם מצא כי ההליך אינו בסמכותו המקומית.

4. המבקש מיאן להשלים עם האמור, וביום 10.3.2025 הגיש בקשת רשות ערעור, הן על ההחלטה להעביר את מקום הדיון והן על ההחלטה לדחות את בקשתו לעיון חוזר. ביום 13.3.2025, דחה בית המשפט המחוזי בירושלים (השופטת ת' בר-אשר), את בקשת רשות הערעור של המבקש. בית המשפט המחוזי עמד על כך שההסכם קובע במפורש כי בתי המשפט המוסמכים לדון במחלוקות הנובעות מההסכם הם בתי המשפט בתל אביב, ועל כן, הגם שמירב הזיקות של התביעה הן לירושלים, לפי תקנה 7(א) לתקנות סדר הדין האזרחי, על התביעה להתברר בבית המשפט שעליו הוסכם. עוד דחה בית המשפט המחוזי את טענותיו של המבקש לעניין היעדר סמכות של בית משפט השלום להורות על העברת מקום הדיון, נוכח הוראת סעיף 79(א) לחוק בתי המשפט.

על החלטתו של בית המשפט המחוזי הגיש המבקש את בקשת רשות הערעור שבפנינו.

בקשת רשות הערעור והתגובה לה

5. בבקשתו, חוזר המבקש על טענותיו, ובמרכזן, הטענה כי יש לראות בהסכם עסקה אינטרנטית, ולהחיל על ההליך את תקנה 7(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, המקנה סמכות מקומית לבית המשפט המצוי "במקום עסקו או במקום מגוריו של הנתבע בלבד". לטענת המבקש, תקנה זו גוברת על ההוראה הקבועה בתקנה 7(א) לתקנות סדר הדין האזרחי, כך שחרף קיומה של הסכמה (בהסכם) על מקום השיפוט, על התביעה להתברר במקום עסקו או מגוריו של המבקש בלבד.

עוד טוען המבקש כי מאחר שלשכת ההוצאה לפועל בנתניה הורתה על העברת הדיון בהתנגדות לבית משפט השלום בירושלים (החלטה שהמשיבה לא ערערה עליה), בית משפט השלום לא היה רשאי להעביר את מקום הדיון פעם נוספת. זאת, לטענת המבקש, נוכח תחולתו של כלל "לא יעבירו עוד", הקבוע בסעיף 79(ב) לחוק בתי המשפט. בנוסף, לעמדת המבקש, ההחלטה מיום 19.12.2024, בה הורה בית משפט השלום בירושלים למשיבה להגיב על התנגדות המבקש, מעידה שבית המשפט מצא כי

נתונה לו סמכות מקומית ועניינית לדון בהליך. על כן, לפי הנטען, לא היה מקום לקבל את בקשת המשיבה, שהוגשה לאחר החלטה זו, להעביר את מקום הדיון.

לטענת המבקש, סוגיות אלה מעוררות שאלות משפטיות עקרוניות החורגות מעניינם של הצדדים, וההכרעה בהן דרושה כדי למנוע עיוות דין, שייגרם לו ולעדים מרכזיים בתיק, אם לא תבוטל העברת מקום הדיון לתל אביב.

6. בתגובתה לבקשת רשות הערעור (שהוגשה בהתאם להחלטתי מיום 24.6.2025), טוענת המשיבה כי יש לדחות את הבקשה. המשיבה מציינת כי במקביל להליך שבפנינו, הדיון בתיק מתנהל כסדרו בפני בית משפט השלום בתל אביב – יפו, כדיון מהיר, ובמסגרתו כבר הוגשו תצהירי עדות ראשית מטעם הצדדים. לטענת המשיבה, התנהלות המבקש, הלוקח חלק פעיל בהליך, מעידה כי למעשה ויתר על טענותיו להיעדר סמכות מקומית.

לטענת המשיבה, אין לראות בהתקשרות בין הצדדים "סחר ברשת האינטרנט", כמשמעותו בתקנה 7(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי. בתוך כך, טוענת המשיבה כי ההתקשרות בין הצדדים, שעניינה מתן שירות של טיפול בהחזרי מס, אינה נכללת בהגדרת "סחר", וכי ההסכם נחתם בחתימה דיגיטלית בדואר אלקטרוני, לאחר שהתקיימה שיחה טלפונית בין נציגי המשיבה למבקש. לעמדת המשיבה, אף שההתקשרות כללה התכתבויות בדואר אלקטרוני ובמסרונים באפליקציית "WhatsApp", אלה שימשו כלי עזר בלבד. המשיבה טוענת כי פרשנות רחבה, המחילה את תקנה 7(ב) על כל פעולה והתקשרות עסקית בין צדדים העושים שימוש באמצעים טכנולוגיים, אינה רצויה, וכי יש בה כדי לרוקן מתוכן את ההוראה הכללית לעניין סמכות מקומית, הקבועה בתקנה 7(א) לתקנות סדר הדין האזרחי. עוד טוענת המשיבה כי בהתאם לפסיקה, יש להעדיף את תניית השיפוט הייחודית עליה הסכימו הצדדים, וזאת גם על פני הוראות תקנה 7(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי.

בנוסף לאמור, טוענת המשיבה כי מלכתחילה היא הייתה רשאית להגיש את בקשתה לביצוע תביעה על סכום קצוב לכל לשכת הוצאה לפועל, ולא בהתאם לכללי הסמכות המקומית אשר בתקנות סדר הדין האזרחי בדבר סמכות מקומית. לטענת המשיבה, החלטתו של רשם ההוצאה לפועל להעביר את הדיון בהתנגדות לבית משפט השלום בירושלים, ניתנה מכוח חוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז-1967 (להלן: חוק ההוצאה לפועל), ומכוח תקנות ההוצאה לפועל, התש"ם-1979 (להלן: תקנות ההוצאה לפועל), ולא מכוח תקנות סדר הדין האזרחי או מכוח חוק בתי המשפט. על יסוד האמור, טוענת

המשיבה כי היא העלתה את טענתה להיעדר סמכות מקומית בהזדמנות הראשונה, בפני בית משפט השלום בירושלים, וכי כלל "לא יעבירו עוד" אינו חל על ההחלטה להעביר את הדיון ממחוז ירושלים למחוז תל אביב, שהייתה העברת מקום הדיון הראשונה מכוח סעיף 79(א) לחוק בתי המשפט.

דיון והכרעה

7. לאחר שעיינתי בבקשת רשות הערעור ובתגובה לה, על נספחיהן, ובהתאם לסמכותי לפי תקנה 149(2)(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, החלטתי לדון בבקשה כאילו ניתנה הרשות לערער, והוגש ערעור לפי הרשות שניתנה. אקדים ואציין כי לגישתי, דין הערעור להידחות, וכך אציע לחבריי כי נעשה – הכל כפי שיפורט להלן.

8. כידוע, רשות ערעור ב-"גלגול שלישי" תינתן רק במקרים חריגים, בהם מתעוררת שאלה משפטית עקרונית החורגת מעניינם הפרטני של הצדדים, או כאשר דחיית הבקשה למתן רשות ערעור תגרום לעיוות דין (ראו, מיני רבים: רע"א 40874-12-24 אסום - חברה קבלנית לבנין בע"מ נ' נציגות הבית המשותף, פסקה 6 (30.7.2025); רע"א 25729-11-24 רונשין נ' רוח, פסקה 12 (6.5.2025); רע"א 22391-01-25 אייל פרץ יזמות ונדלן 2011 בע"מ נ' שוב, פסקה 9 (5.5.2025); רע"א 7483-03-25 מהלוס נ' ון-אמדן, פסקה 6 (4.5.2025)).

9. בבקשתו, מעלה המבקש שלוש סוגיות עקרוניות, שלגישתו יש בהן כדי להצדיק את קבלת רשות הערעור:

הראשונה, עניינה בשאלה האם כלל "לא יעבירו עוד", הקבוע בסעיף 79(ב) לחוק בתי המשפט, מונע מבית המשפט שאליו הועבר דיון בהתנגדות מלשכת ההוצאה לפועל להעביר את הדיון לבית משפט אחר.

השנייה, האם תקנה 7(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, המסדירה את שאלת הסמכות המקומית לדון בתביעה "בשל פרסום או סחר ברשת האינטרנט", גוברת על הכלל הקבוע בתקנה 7(א) לתקנות סדר הדין האזרחי, לפיו יש להעדיף את מקום השיפוט שהוסכם בין בעלי הדין, ככל שקיימת הסכמה כאמור.

השלישית, מהו "סחר ברשת האינטרנט" לעניין תקנה 7(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי, והאם עסקה מסוגה של העסקה דנן נכללת בהגדרה זו.

10. כפי שאבהיר להלן, הסוגיה הראשונה שהעלה המבקש, בדבר תחולתו של סעיף 79(ב) בעניינו, כבר זכתה למענה בפסיקתו של בית משפט זה. לפיכך, סבורני כי שאלה זו אינה מצדיקה מתן רשות ערעור ב-"גלגול שלישי".

לעומת זאת, שתי הסוגיות הנוספות שעמדו במוקד בקשת רשות הערעור טרם הובאו, למיטב ידיעתי, להכרעתו של בית משפט זה: האחת, כאמור, עניינה בשאלת היחס בין כלל הסמכות המקומית הקבוע בתקנה 7(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי לבין העדפתו של מקום שיפוט שנקבע בהסכם מחייב שנכרת בין צדדים, בהתאם לתקנה 7(א) לתקנות סדר הדין האזרחי; והשנייה, בהגדרתה של תביעה "בשל פרסום או סחר ברשת האינטרנט", לפי תקנה 7(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי. על כן, סבורני כי יש מקום ליתן רשות ערעור בהקשרן של הסוגיות הנ"ל, ולאחר מכן להכריע בהן.

א. היקף תחולתו של כלל "לא יעבירו עוד" הקבוע בסעיף 79(ב) לחוק בתי המשפט

11. בטרם אצלול לשתי הסוגיות לעיל, אתייחס תחילה לטענותיו של המבקש לעניין סעיף 79(ב) לחוק בתי המשפט. כאמור, המבקש טוען כי בית משפט השלום בירושלים לא היה רשאי להעביר את מקום הדיון, נוכח הכלל לפיו "בית המשפט או בית הדין שאליו הועבר ענין כאמור, לא יעבירו עוד", הקבוע בסעיף 79(ב) לחוק בתי המשפט.

סבורני כי בטענה זו אין ממש. זאת, נוכח מהותו של סעיף 79(ב) לחוק בתי המשפט כהוראה משלימה להוראת סעיף 79(א) לחוק, המסמיכה את בית המשפט להעביר דיון לבית משפט אחר, אם מצא "שאין הוא יכול לדון בענין שלפניו מחמת שאינו בסמכותו המקומית או העניינית, והוא בסמכותו של בית משפט או של בית דין אחר". בהתאם לכך, כדי שיחול הכלל הקבוע בסעיף 79(ב) לחוק בתי המשפט, נדרש תחילה כי הדיון יועבר לפי סעיף 79(א) לחוק.

האמור מתבקש מלשון סעיף 79(ב) לחוק בתי המשפט, שמצמצמת את תחולת הסעיף לעניין שהועבר "כאמור". פרשנות זו גם עוגנה בעבר בפסיקתו של בית משפט זה, שקבע לא אחת כי "משלא נתקיימו הוראות סעיף 79(א) לחוק בתי המשפט, לא יחולו ממילא גם הוראות סעיף 79(ב)" (בג"ץ 1522/97 היברו יוניון קולג' מכון למדעי היהדות נ' הוועדה המחוזית לתכנון ובניה, פסקה 4 (23.9.1998); רע"א 7185/12 מליחי נ' ציון שרעבי, פסקה 5 (6.1.2013); רע"א 8289/23 נסאר נ' עאטלה, פסקה 6 (10.3.2024)).

כך, בין היתר, בית משפט זה ציין בעבר כי החלטתו של רשם ההוצאה לפועל להעביר דיון בהתנגדות לבית משפט המוסמך לדון בתביעה, לפי תקנות ההוצאה לפועל,

אינה מונעת ממגיש ההתנגדות לטעון להיעדר סמכות מקומית בפני בית המשפט שאליו הועבר הדיון בהתנגדות, ולעתור לכך שבית המשפט יעשה שימוש בסמכותו לפי סעיף 79(א) לחוק בתי המשפט (רע"א 8858/13 צרפתי נ' אולמר אפאל תנורי חימום בע"מ, פסקאות ח'-ט' (21.1.2014)).

כך גם בענייננו. העברת בירור התנגדותו של המבקש, מלשכת ההוצאה לפועל בנתניה לבית משפט השלום בירושלים, נעשתה מתוקף סעיף 1א81(ד)(2) לחוק ההוצאה לפועל ותקנה 109ט(א) לתקנות ההוצאה לפועל. מכיוון שההעברה לא נעשתה מכוח סעיף 79(א) לחוק בתי המשפט, הרי שהתנאי לתחולתו של סעיף 79(ב) לחוק בתי המשפט לא התקיים. על כן, למשיבה עמדה הזכות לטעון להיעדר סמכות מקומית, ובית משפט השלום בירושלים היה רשאי להעביר את הדיון לבית משפט אחר, בהתאם לסמכותו לפי סעיף 79(א) לחוק בתי המשפט.

ב. הגדרתה של תביעה "בשל פרסום או סחר ברשת האינטרנט" והיחס בין תקנה 7(א) לתקנה 7(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי

12. כאמור לעיל, במוקד בקשת רשות הערעור דנן עומדות שתי סוגיות אשר טרם הוכרעו בפסיקתו של בית משפט זה והמצדיקות מתן רשות ערעור ב-"גלגול שלישי", ושעניינן בפרשנותה של תקנה 7(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי: האחת – היחס בין כלל הסמכות המקומית הקבוע בתקנה 7(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי לבין מקום שיפוט שנקבע בהסכם מחייב שנכרת בין צדדים, בהתאם לתקנה 7(א) לתקנות סדר הדין האזרחי; והשנייה – הגדרתה של תביעה "בשל פרסום או סחר ברשת האינטרנט", לפי תקנה 7(ב) לתקנות סדר הדין האזרחי.

אקדים ואציין, כי סוגיות אלו שלובות זו בזו, כך שההכרעה הפרשנית בסוגיה האחת משפיעה על ההכרעה הפרשנית בסוגיה השנייה, ולהיפך, והכל כפי שיובהר להלן. על כן, פרשנותה של תקנה 7(ב), על שתי הסוגיות הפרשניות המתעוררות לגביה בענייננו, תיעשה במאוחד.

לשם הנוחות אביא את תקנה 7 במלואה כבר עתה:

7. מקום שיפוט

(א) תובענה תוגש לבית המשפט המצוי במחוז שיפוט של מקום מגוריו או מקום עסקו של הנתבע או במקום המעשה או המחדל שבשלו תובעים ואם היתה התובענה במקרקעין תוגש לבית המשפט שבמחוז שיפוטו

הם מצויים; אם קיים הסכם בין בעלי הדין על מקום השיפוט, תוגש התובענה לבית המשפט שעליו הוסכם.

(ב) כתב תביעה בשל פרסום או סחר ברשת האינטרנט יוגש לבית המשפט שבמחוז שיפוטו מצוי מקום מגוריו או מקום עסקו של הנתבע או התובע; הגיש עוסק כהגדרתו בחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981 תביעה כאמור, תוגש התביעה במקום עסקו או במקום מגוריו של הנתבע בלבד.

(ג) בית המשפט המוסמך לדון בתביעה הכוללת כמה נתבעים הוא בית משפט המוסמך לדון נגד אחד מהם לפי תקנות משנה (א) או (ב).

ב.1. רקע והיסטוריה חקיקתית

את מלאכת הפרשנות אפתח להלן בהצגת מושכלות היסוד של כללי הסמכות המקומית, אעבור להצגת האתגרים בקביעת כללי סמכות מקומית באשר לתביעות אינטרנטיות העומדות בבסיס ההסדר הקבוע בתקנה 7(ב), ואתאר את שלבי התפתחותו של הדין הישראלי בנושא, אשר הביאו בסופו של דבר לעיצובו של ההסדר נושא ענייננו. על בסיס רקע זה ניתן יהיה להתחקות אחר תכליותיה של התקנה ואחר נפקויות תחולתה של התקנה, ולאורך לתת מענה לשאלות הפרשניות שבפנינו.

13. הכלל הבסיסי באשר לסמכות מקומית, המקובל לא רק בישראל אלא גם בשיטות משפט נוספות, הוא כי יש לנהל את ההליך האזרחי במקום המקיים זיקה עניינית לנתבע או לעניין נושא התביעה (אסף טבקה ועידו באום "להחזיר עטרה ליושנה": מקומה הראוי של הסמכות המקומית בסדר הדין האזרחי" עלי משפט ט 175, 177-178 (2011); דברי הסבר לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018, 8 (להלן: דברי ההסבר)). העדפת נוחיותו של הנתבע כך ש"התובע הולך אחר הנתבע", מבוססת על החשש כי התובע, אשר מגיש את התביעה, ינצל את כוחו ויטלטל את הנתבע למקום מרוחק, כדי לזכות ביתרון דיוני. יחד עם זאת, על מנת לשמור על איזון דיוני בין הצדדים ישנה הצדקה לאפשר הגשה של תביעה לא רק במקומו של הנתבע אלא גם במקום המקיים זיקה ממשית לנושא התביעה (אסף טבקה "על הדבש ועל העוקץ": סמכות השיפוט המקומית ב'תביעות אינטרנט'" הפרקליט נב 365, 367-368 (2013) (להלן: טבקה)).

כלל בסיסי זה עוגן בתקנה 3(א) (באשר לתביעה שאינה במקרקעין) ובתקנה 4 (באשר למקרקעין) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 (להלן: התקנות הישנות):

3. (א) תובענה שאינה כולה במקרקעין, תוגש לבית המשפט שבאזור שיפוטו מצוי אחד מאלה:
- (1) מקום מגוריו או מקום עסקו של הנתבע;
 - (2) מקום יצירת ההתחייבות;
 - (3) המקום שנועד, או שהיה מכוון, לקיום ההתחייבות;
 - (4) מקום המסירה של הנכס;
 - (5) מקום המעשה או המחדל שבשלו תובעים.
- [...]
4. תובענה שבמקרקעין תוגש לבית המשפט שבאזור שיפוטו הם מצויים.

לצד כלל בסיסי זה נקבע בתקנה 5 לתקנות הישנות כי כאשר ישנו הסכם בין בעלי הדין באשר למקום השיפוט, יש להגיש את התביעה בהתאם להסכמה זו.

14. עם השנים, האינטרנט, שהשתלב בכל תחומי החיים, הפך גם למרחב מסחרי, בו ניתן לבצע עסקאות באופן מקוון – החל משלב השיווק, דרך המשא ומתן וההתקשרות החוזית ועד לאספקת המוצר או השירות – ללא כל מפגש פיזי בין הצדדים (ראו: אמל ג'אברין דיני מסחר אלקטרוני צרכני 250-251 (2015)). נוכח התרחבות השימוש בעסקאות מקוונות, על סוגיהן השונים, נדרשו בתי המשפט לשאלת סמכות השיפוט המקומית בתביעות הנובעות מעסקאות מקוונות, שעה שהחלתם של כללי הסמכות המקומית המסורתיים עוררה קושי.

כך, נדרשו בתי המשפט לאתר, בהתייחס לתובענה שעניינה עסקה שנעשתה כל כולה במרחב האינטרנטי, את "מקום יצירת ההתחייבות" או את "מקום המעשה או המחדל שבשלו תובעים" (בהתאם לתקנה 3(א) לתקנות הישנות). כמו כן נוצר החשש כי "מקום מגוריו או עסקו של הנתבע" אינו משקף כראוי את הציפיות הסבירות של צדדים שעורכים עסקה שכל כולה במרחב האינטרנטי, במנותק ממקום מושבו של מי מהם, לגבי המקום בו יתדיינו ביניהם לעת מחלוקת (ועל כך, ראו: נאווה כהן צוריאלי "סמכות השיפוט באינטרנט" שערי משפט א 227 (1997) (להלן: כהן צוריאלי); בש"א (מחוזי י-ם) 2841/03 רעות אלקטרוניקה ורכיבים בע"מ נ' מראות אימאג' בע"מ (14.12.2003); והשוו: עע"מ 3782/12 מפקד מחוז תל אביב-יפו במשטרת ישראל נ' איגוד האינטרנט הישראלי, פ"ד סו(2) 159, 184-185 (2013)).

כמענה לקושי לקבוע מהו מקום השיפוט המתאים לתביעות אינטרנטיות, בפסיקות בתי המשפט החל להתגבש כלל סמכות מקומית "כלל מדינתית", לפיו ניתן להגיש תביעות אינטרנטיות בכל מחוז שיפוט בישראל. זאת, על יסוד התפיסה כי המרחב האינטרנטי אינו קשור למקום מסוים ובהתאם הינו בעל זיקה לכל מקום (ראו, למשל: רע"א 530/12 יעקובוביץ נ' זיאט, פסקאות 13-14 (28.3.2012), להלן: עניין יעקובוביץ;

ת"א (מחוזי חי') 33168-10-10 נט-דוואל מערכות אינטרנט בע"מ נ' חנה קורן מכון לגרפולוגיה בע"מ, פסקה 5 (14.11.2010); טבקה, בעמ' 374-375).

עם זאת, כלל הסמכות המקומית הכלל מדינתית שהתגבש סיפק פתרון רחב מדי, ועורר קשיים משל עצמו. בתוך כך, נטען כי הכלל מרוקן מתוכן את דיני הסמכות המקומית, ומאפשר לתובע לנצל את החופש לבחור את המקום בו יגיש את תביעתו בדרך הפוגעת בזכויותיו הדיוניות של הנתבע (טבקה, בעמ' 385; יששכר רוזן-צבי הרפורמה בסדר הדין האזרחי: מורה נבוכים 95 (מהדורה שלישית דיגיטלית, 7.2025) (להלן: רוזן-צבי)). כך, בהתאם לכלל הסמכות המקומית הכלל מדינתית, התאפשר לתובע להגיש את תביעתו גם בבית משפט מרוחק ממקום מגוריו של הנתבע, לרבות במחוז שיפוט שאין לו כל קשר לתובע, לנתבע או לעדים הפוטנציאליים שיעידו בהליך, רק כדי להשיג יתרון דיוני על הנתבע ולהקשות עליו לדבוק בניהול ההליך (טבקה, בעמ' 385 והאסמכתאות בהערת שוליים 41; ב"ש (שלום י-ם) 8033/06 שטיינברג נ' לוי, פסקה 42 (10.4.2007)).

15. בשנת 2016 תוקנו תקנות סדר הדין האזרחי הישנות, כך שנוסף כלל סמכות מקומית נפרד לתביעות "בשל פרסום או סחר ברשת האינטרנט", אשר אפשר להכריע בשאלת הסמכות המקומית בתביעות אינטרנטיות, מבלי להידרש לכללי הסמכות המקומית ה-"רגילים". תחילה, תוקנו התקנות הישנות כך שנוספה להן תקנה 3(א2), שקבעה כי:

"על אף האמור בתקנת משנה (א), תובענה בשל פרסום או סחר ברשת האינטרנט תוגש לבית המשפט שבאזור שיפוטו מצוי מקום מגוריו או מקום עסקו של הנתבע או מקום מגוריו או מקום עסקו של התובע, בלבד, ויחולו האמור בתקנת משנה (א1)".

כלומר, בניגוד לתביעה "רגילה" שניתן להגישה בהתאם למקום מגוריו או עסקו של הנתבע (תקנה 3(א1) לתקנות הישנות), או בהתאם למקום בעל זיקה לנושא התובענה (בהתאם לחלופות הקבועות בתקנה 3(א2)-(5) לתקנות הישנות), נקבע שתובענה בשל פרסום או סחר ברשת האינטרנט, ניתן להגיש בהתאם למקום מגוריו או עסקו של הנתבע או של התובע (ולא בהתאם לחלופות הזיקה הרגילות).

כבר עתה אציין, באשר למונח "סחר ברשת האינטרנט", כי אין כוונתו לצמצם את הכלל הקבוע בתקנה לעסקאות לרכישת טובין, להבדיל מעסקאות לרכישת שירותים, וזאת בדומה למונח האנגלי "Electronic Commerce" (בדומה להגדרת "עסקת מכר

מרחוק" בסעיף 14ג(ו) לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981 (להלן: חוק הגנת הצרכן), הכוללת "מכר נכס או מתן שירות".

16. אם כן, כלל הסמכות המקומית המיוחד עבור תביעות בשל פרסום או סחר ברשת האינטרנט, נועד להתמודד עם הקושי שבהחלת הכלל הרגיל, בשל הקושי שבהגדרת מקום כבעל זיקה ממשית לנושא התביעה (בהתאם לחלופות שבתקנה 3(א)-(2)-(5)).

יושם אל לב כי מחוקק המשנה לא נתן מענה לקושי זה באמצעות קביעת כלל המתחקה אחר הזיקה של נושא התביעה האינטרנטית למקום מסוים. מחוקק המשנה המיר את האפשרות להגיש את התביעה בהתאם לזיקה גיאוגרפית לנושא התביעה, באפשרות להגיש את התביעה בהתאם לזיקה גיאוגרפית לצדדים לתביעה (ולא רק לפי מקומו של הנתבע). לנקודה זו אשוב בהמשך הדיון.

2.ב. תקנה 7(ב) ותכליותיה

17. עם התקנתן של תקנות סדר הדין האזרחי החדשות, אומצו הסדרים שונים במעט, הן באשר לכלל "הרגיל" של הסמכות המקומית, והן באשר לכלל החל על תביעות בשל פרסום או סחר ברשת האינטרנט. כך, בתקנה 7(א) רישא לתקנות החדשות (אשר צוטטה לעיל) נקבע הכלל הבסיסי שלפיו תביעה תוגש בהתאם למקום מגוריו או עסקו של הנתבע או למקום המקיים זיקה לנושא התביעה: "במקום המעשה או המחלל שבשלו תובעים". כלל זה החליף את החלופות שהיו קבועות בתקנות 3(א)-(2)-(5) לתקנות הישנות, ונועד לפשט ולייעל את כללי הסמכות המקומית (ראו: דברי ההסבר, בעמ' 8). כמו כן, בתקנה 7(א) סיפא נקבע כי תביעה במקרקעין תוגש בהתאם למקום בו הם מצויים, וכי אם קיים הסכם שיפוט בין הצדדים, התביעה תוגש בהתאם להסכמה זו.

לצד זאת, בתקנה 7(ב) לתקנות החדשות, נקבע הסדר מיוחד באשר לתביעה בשל

פרסום או סחר ברשת אינטרנט, אשר עומד במרכז דיוננו, אשר נחזור ונצטטו:

"כתב תביעה בשל פרסום או סחר ברשת האינטרנט יוגש לבית המשפט שבמחוז שיפוטו מצוי מקום מגוריו או מקום עסקו של הנתבע או התובע; הגיש עוסק כהגדרתו בחוק הגנת הצרכן, התשמ"א-1981 תביעה כאמור, תוגש התביעה במקום עסקו או במקום מגוריו של הנתבע בלבד."

יושם אל לב כי ההסדר הקבוע ברישא לתקנה 7(ב) דומה להסדר שנקבע בתקנה 3(א2) לתקנות הישנות, אך נוספה לו הסיפא העוסקת בהגשת תביעה על-ידי עוסק כהגדרתו בחוק הגנת הצרכן (להלן: עוסק).

18. עיון בתקנה 7(ב) ובדברי ההסבר לה, על רקע ההיסטוריה החקיקתית עליה עמדתי לעיל, מעלה כי ביסודה של התקנה עומדות שתי תכליות:

תכלית אחת העומדת ביסוד הכלל שנקבע בתקנה 7(ב) (בדומה לכלל שנקבע בתקנה 3(א2) לתקנות הישנות) היא מתן מענה לאתגרים הייחודיים שהציב המסחר המקוון, והתגברות על הקושי שבהחלת הכלל "הרגיל" – הדורש זיהוי של המקום בעל הזיקה הגיאוגרפית לנושא התביעה ("מקום המעשה או המחזל" כלשונה של תקנה 7(א) לתקנות החדשות) – על תביעות אינטרנטיות.

בהקשר זה נחזור ונזכיר כי בפרשנות בתי המשפט, עובר להתערבותו של מחוקק המשנה, אומץ כלל סמכות מקומית כלל מדינתית, בשל העובדה שהאינטרנט אינו מוגבל למקום מסוים. הכלל שנקבע בתקנה 7(ב) (כמו גם בתקנה 3(א1) לתקנות הישנות) נועד לתקן את המצב המשפטי שנוצר בעקבות כלל הסמכות הכלל מדינתית שקדם לו, ולהשיב את האיזון הדיוני – במקום האפשרות הרחבה שעמדה בעבר לתובע, להגיש את תביעתו בכל בית משפט בארץ, התקנה מגבילה אותו כעת לבתי משפט שמקיימים זיקה גיאוגרפית לבעלי הדין: כאשר מדובר בתובע עוסק – מקום מגוריו או עסקו של הנתבע בלבד; וכאשר מדובר בתובע שאינו עוסק – מקום מגוריו או עסקו של כל אחד מבעלי הדין ((ת"א (מחוזי י-ם) 55550-06-16 צ'רלטון בע"מ נ' ג'אבר, פסקאות 10-6 (9.11.2016); עניין מנלה, פסקה 56; רוזן-צבי, בעמ' 95).

19. לצד זאת, תקנה 7(ב) נועדה לקדם תכלית נוספת – תכלית צרכנית.

בראש ובראשונה תכלית זו נלמדת מההסדר הקבוע בתקנה. כפי שצוין לעיל, מחוקק המשנה נתן מענה לקושי שבהחלת כלל הסמכות המקומית "הרגיל" בדמות כלל שאינו מאפשר את הגשת התביעה בהתאם לזיקה גיאוגרפית לנושא התביעה, ותחת זאת מתמקד באפשרות להגיש את התביעה בהתאם לזיקה גיאוגרפית לצדדים לתביעה. במסגרת פתרון זה, עמדו בפני מחוקק המשנה שתי חלופות – כלל המאפשר הגשת תביעה רק בהתאם למקומו של הנתבע (בהתאם לכלל "תובע הולך אחר הנתבע"), או כלל המאפשר הגשת תביעה גם בהתאם למקומו של התובע, כפי שנקבע בתקנה 3(א2) לתקנות הישנות באשר לתביעות אינטרנטיות. באמצעות הוספת האמור בתקנה 7(ב) סיפא להסדר

שהיה קבוע בתקנות הישנות, ביקש מחוקק המשנה להבחין בין שני מצבים: כאשר התביעה מוגשת על-ידי עוסק הרי שעליו להגישה רק בהתאם למקום מגוריו או עסקו של הנתבע; וכאשר התביעה מוגשת על-ידי מי שאינו עוסק הרי שבאפשרותו להגישה גם בהתאם למקום מגוריו או עסקו שלו. ברי כי ביסוד הבחנה זו ביקש מחוקק המשנה לקדם הגנה על הצרכן.

תכלית זו נלמדת אף מדברי ההסבר לתקנה 7(ב). כך באשר לרישא של התקנה צוין בדברי ההסבר כי התקנה מבקשת "להקל על תובע-צרכן שביצע רכישה באינטרנט" (דברי ההסבר, בעמ' 9). עוד הובהר בדברי ההסבר כי ההסדר שנקבע בתקנה 7(ב) רישא נועד לאזן בין הרצון להקל על התובע-הצרכן, אך למנוע אפשרות של הכבדה על הצד שכנגד באמצעות הגשת תביעות לבית משפט מרוחק הנעדר כל זיקה לבעלי הדין:

"הרציונל שעומד בבסיס הקביעה שלפיה תתנהל תובענה בשל פרסום או סחר ברשת האינטרנט, במקום שבו נמצא התובע או הנתבע בלבד הוא, מחד גיסא, להקל על התובע במקרים שבהם התובענה היא בשל פרסום או סחר ברשת האינטרנט, זאת במובחן מתובענה שעילתה במקום פיזי-מוחשי, ומאידך גיסא, להגביל את הסמכות המקומית כך שזו תוקנה רק לבית המשפט שבאזור שיפוטו מצוי מקום מגוריו או עסקו של התובע או הנתבע. יש לזכור כי מטרת כללי הסמכות המקומית היא ליצור איזון בין הצדדים המתדיינים בנטייה להתחשב במקום מושבו של הנתבע, בין היתר, כדי להקל על הדיון ולייעלו, ולמנוע, בין השאר, התעמרות בבעל דין יריב באמצעות הגשת תביעות לבית משפט מרוחק. בהתאם לזאת, לא ניתן יהיה להגיש את התובענה בכל בית משפט בישראל ויש להצביע על קיומה של זיקה כלשהי בין בעלי הדין (התובע או הנתבע) לעיקר התובענה, ובכך למנוע את האפשרות שהתובענה תוגש במקום המרוחק במכוון מהמקום הקשור לתובע או לנתבע" (דברי ההסבר, בעמ' 9; ההדגשות הוספו – י' כ').

בהמשך לכך, באשר לסיפא של תקנה 7(ב), הובהר בדברי ההסבר כי תקנה זו "נועדה להקל על הנתבע בדומה להוראה הקבועה בתקנה 3(א1) לתקנות הקודמות", וכי "התקנה מבקשת להגביל תובע מסחרי מלתבוע במקום מגוריו או מקום עסקו המרוחק ממקום מגוריו או עסקו של הנתבע". כמו כן הודגש כי "תקנה זו נותנת פתרון ראוי במקום שבו עסקינן בבעל עסק התובע יחיד", וכי "תובע מסחרי [...] לא יזכה ליתרון דיוני שאינו ראוי" (דברי ההסבר, בעמ' 9).

אם כן, הן מההסדר הקבוע בתקנה 7(ב) והן מדברי ההסבר לתקנה זו, ניכר כי מחוקק המשנה ראה לנגד עיניו תביעות המאופיינות בפערי כוחות צרכניים, וביקש

לקבוע הסדר המגשים תכלית של הגנה צרכנית. ההסדר שנקבע מפחית את הנטל על הצרכן, ממתן את פערי הכוחות המובנים בין הצדדים, ומצמצם את החשש שהצרכן יירתע מלנהל הליכים נגד העוסק (טבקה, בעמ' 376).

20. ודוק, לא רק הסיפא לתקנה 7(ב), אשר נוספה עם התקנת התקנות החדשות, נועדה להגשים תכלית צרכנית, אלא אף הרישא אשר אומצה מהתקנות הישנות. בין אם תכלית צרכנית זו עמדה בבסיס הכלל שהיה קבוע בתקנה 3(א1) לתקנות הישנות, ובין אם מחוקק המשנה ביקש ליצוק תוכן מחודש להסדר זה, ברי כי בבואנו לפרש את תקנה 7(ב), על שני חלקיה, עלינו לבחור בפירוש המגשים את התכלית הצרכנית אותה אימץ מחוקק המשנה.

21. עולה מן האמור, כי בתקנה 7(ב) ביקש מחוקק המשנה להגשים שתי תכליות – מתן מענה לקושי שבהחלת כלל הסמכות המקומית "הרגיל" בשל העדר זיקה למקום גיאוגרפי מסוים, וקידום הגנה צרכנית נוכח אופיין הטיפוסי של תביעות מסוג זה. בבואנו לפרש את היקף התפרשותה של תקנה 7(ב) עלינו לבחור בפרשנות המגשימה בצורה מיטבית תכליות אלה (ראו מיני רבים: ע"א 405/23 AIG ישראל חברה לביטוח בע"מ נ' פלונית, פסקה 11 לפסק דיני (7.8.2025); בש"פ 2235/24 פלד נ' מדינת ישראל, פסקה 23 (15.12.2024)).

3.1. נפקות סיווג תביעה כ-"תביעה בשל פרסום או סחר ברשת האינטרנט" והיחס שבין רכיביה השונים של תקנה 7

22. לצד תכליותיה של התקנה, עלינו להביא בחשבון, בפרשנות התיבה "תביעה בשל פרסום או סחר ברשת האינטרנט", גם את הנפקויות של סיווג התביעה כתביעה מסוג זה.

הנפקות המרכזית לסיווג תביעה כתביעה אינטרנטית היא תחולתו של ההסדר הקבוע בתקנה 7(ב) תחת ההסדר "הרגיל" הקבוע בתקנה 7(א) רישא: כאשר אין מדובר בתובע שהוא עוסק כהגדרתו בחוק הגנת הצרכן, הרי שבמקום הגשת התביעה ב"מקום המעשה או המחדל שבשלו תובעים", ניתן להגיש את התביעה במקום מגוריו או עסקו של התובע (וזאת לצד האפשרות להגיש את התביעה במקום מגוריו או עסקו של הנתבע הקיימת בין אם מדובר בתביעה אינטרנטית ובין אם לאו). לעומת זאת, כאשר מדובר בעוסק, הרי שניתן להגיש את התביעה רק במקום מגוריו או עסקו של הנתבע.

לצד נפקות זאת ייתכן שישנן שתי נפקויות נוספות, וזאת כתלות בפרשנות היחס שבין תקנה 7(ב) לבין תקנה 7(א) סיפא, קרי – היחס שבין הכלל המיוחד שנקבע באשר

לתביעות אינטרנטיות, לבין הכלל החל על תביעה במקרקעין והכלל באשר להסכם מקום שיפוט בין בעלי הדין.

על כן, על מנת לפרש את התיבה "תביעה בשל פרסום או סחר ברשת האינטרנט", תוך התחשבות בנפקויות של סיווג התביעה ככזו, עלינו לעבור לבחינתה של השאלה השנייה הניצבת במוקד ענייננו – היחס הנורמטיבי שבין חלקיה השונים של תקנה 7. לאחר שנבחן סוגיה זו נשוב לפרשנותן של התיבות דלעיל.

23. על פניו, שאלת היחס בין שני כללי הסמכות המקומית מקבלת תשובה בעיצוב המבני של התקנות הרלוונטיות (וראו והשוו: רע"א 2339/92 עמידר החברה הלאומית לשיכון עולים בישראל בע"מ נ' חי, פ"ד מו(3) 777, 780 (1992), שבו פירש בית המשפט את היחס בין כללי הסמכות המקומית שבתקנות 3(ב) ו-5 לתקנות הישנות בהתאם לעיצוב המבני של התקנות).

בהתקנת התקנות החדשות שינה מחוקק המשנה באופן מהותי את העיצוב המבני של התקנות העוסקות בכללי הסמכות המקומית ביחס למבנה שהיה קיים בתקנות הישנות. כך, בתקנות הישנות ההסדר בעניין מקום השיפוט בתביעות אינטרנטיות עוגן באותה תקנה של ההסדר "הרגיל" (תקנה 3 לתקנות הישנות), ואילו ההסדרים באשר להסכמי שיפוט ולמקרקעין עוגנו בתקנות עצמאיות עוקבות (תקנה 4 לתקנות הישנות קבעה את ההסדר בגין תביעה במקרקעין ואילו תקנה 5 קבעה את ההסדר באשר להסכמי שיפוט). לעומת זאת, בתקנות החדשות מחוקק המשנה שינה את מבנה התקנה בשני היבטים מרכזיים: הראשון – הכללים בעניין תביעה במקרקעין ובעניין הסכם מקום שיפוט עוגנו בתקנה 7(א) לצד כלל הסמכות המקומית "הרגיל"; השני – הכלל שנקבע באשר לתביעות אינטרנטיות הופרד ועוגן באופן עצמאי, לאחר כללים אלו, בתקנה 7(ב).

לכאורה, עיצוב מבני זה מלמד כי ההוראה באשר להסכם מקום שיפוט בין בעלי הדין (כמו גם באשר למקרקעין) הינה דין ספציפי רק ביחס לתקנה 7(א) רישא אותה היא באה לסייג. כך, לאור מבנה התקנה, קשה להלום פרשנות שלפיה תקנה 7(א) סיפא מסייגת לא רק את הכלל הקבוע בתקנה 7(א) רישא אלא גם את הכלל הקבוע בתקנה 7(ב). זאת שכן ככל שמחוקק המשנה היה מעוניין לקבוע הסדר שלפיו הכלל בדבר הסכם שיפוט בין הצדדים גובר לא רק על תקנה 7(א) רישא אלא גם על תקנה 7(ב), חזקה עליו כי היה מעגן את הכלל בדבר הסכם מקום שיפוט בין הצדדים בתקנה-משנה נפרדת המופיעה הן לאחר כלל הסמכות המקומית "הרגיל" והן לאחר הכלל המיוחד באשר לתביעות אינטרנטיות. עיצוב התקנה באופן שלפנינו מעצב גם את השאלה העומדת לדיון בענייננו

(היחס בין הכלל באשר לתביעות בגין פרסום או סחר באינטרנט לבין הכלל באשר להסכם מקום שיפוט בין הצדדים) כשאלה בדבר היחס שבין תקנה 7(א) כולה לבין תקנה 7(ב) כולה. בהעמדת השאלה בצורה זו, ברי כי יש לפרש את תקנה 7(ב) כגוברת על תקנה 7(א) כולה, וזאת הן בהיותה הסדר ספציפי הגובר על ההסדר הכללי והן משום שפרשנות אחרת תרוקן את תקנה 7(ב) מכל משמעות.

אוסף ואציין כי אכן ניתן לזהות מגמה עקבית בפסיקתן של הערכאות הדיוניות בנושא, לפיה בתביעות הקשורות לפרסום או סחר באינטרנט, הוראת תקנה 7(ב) גוברת על כלל הסמכות המקומית שבתקנה 7(א), גם ביחס לחלופה שעניינה בקיום הסכם מקום שיפוט בין הצדדים (וראו, למשל: ת"צ (מחוזי ת"א) 20073-12-22 גרי נ' פנגו פיי אנד גו בע"מ, פסקה 9 (2.3.2023) (להלן: עניין גרי); ת"צ (מחוזי ת"א) 56230-06-24 מנלה נ' אלמנטור בע"מ, פסקאות 36-39 (26.6.2025) (להלן: עניין מנלה)).

בפסיקה זו, כמו גם בספרות המשפטית, הובעה הדעה לפיה עדיפותה של הוראת תקנה 7(ב) על תקנה 7(א) עולה גם בקנה אחד עם תכליותיה של תקנה 7(ב) (ראו: רוזן-צבי, בעמ' 98; עניין מנלה, פסקאות 37-38; עניין גרי, פסקה 9). לנקודה זו נשוב בהמשך דרכנו.

אף שדומני כי זו הפרשנות העולה ממבנה התקנות, ער אני לכך כי משקלו של שיקול מבני זה אין בו כדי להכריע את הכף. זאת גם משום שעל פניו, פרשנות זו, מובילה, בהקשרים מסוימים, לתוצאה שספק אם יש לה הצדקה. כך, בהתאם לפרשנות זו, בעוד שבתביעות "רגילות" תניית מקום שיפוט מוסכמת בין הצדדים גוברת על ההסדר "הרגיל" באשר לסמכות מקומית, הרי שבתביעות אינטרנטיות, ללא תלות במאפייניהם של הצדדים לתביעה, הכלל הקבוע בתקנה 7(ב) גובר על הסכם שיפוט בין הצדדים. תוצאה זו הינה תוצאה מוקשית. זאת משום שכאשר עסקינן בשני צדדים מתוחכמים ומיודעים אשר ניהלו משא ומתן בנוגע לתניית מקום השיפוט ובעקבות כך קבעו בהסכם ביניהם תניית מקום שיפוט מוסכמת, הרי שאין כל הצדקה שלא לכבד תניה זו, אך בשל העובדה שעניינה של התביעה הוא סחר ברשת האינטרנט.

קושי נוסף אשר מתעורר לכאורה בהתאם לפרשנות שלפיה תקנה 7(ב) כולה גוברת על תקנה 7(א) כולה, נוגע לתביעות בגין התקשרות אינטרנטית בעסקת מקרקעין. על-פי פרשנות זו, על עסקה אינטרנטית במקרקעין יחול הכלל הקבוע בתקנה 7(ב) כך שהסמכות המקומית לא תיקבע בהתאם למקום בו מצויים המקרקעין. זאת, אף שדומה כי קיים טעם רב לקבוע כי הסמכות המקומית תיקבע בהתאם למקום בו מצויים המקרקעין

נוכח הזיקה המובהקת הקיימת למקום זה. בהקשר זה יוזכר כי מחוקק המשנה סבר כי זיקה זו חזקה ביותר כך שקבע, הן בתקנות הישנות והן בתקנות החדשות, כלל ייחודי לתביעה במקרקעין הגובר על הזיקות הגיאוגרפיות הרגילות (ראו: תקנה 4 לתקנות הישנות; תקנה 7(א) לתקנות החדשות).

24. נוכח קשיים אלו ניתן היה לתהות האם אכן יש לאמץ את הפרשנות האמורה באשר ליחס בין חלקיה של תקנה 7. זאת בפרט נוכח העובדה כי פרשנות זו אינה מבוססת על לשונה המפורשת של התקנה, אלא על מבנה התקנה.

על כן, אבחן עתה שתי פרשנויות חלופיות באשר ליחס שבין חלקיה של התקנה, ואראה מדוע כל אחת מהחלופות מעוררת קשיים משמעותיים אף יותר.

25. חלופה ראשונה: ניתן לפרש את התקנה כך שתקנה 7(ב) אינה גוברת על תקנה 7(א) סיפא באשר להסכם שיפוט בין הצדדים או באשר לתביעה במקרקעין. זאת אף שתקנה 7(ב) גוברת על תקנה 7(א) רישא – שהרי אם לא כן תקנה 7(ב) תרוקן כליל מתוכן. פרשנות זו נותנת מענה לקושי עליו עמדתי לעיל באשר לאי-כיבוד הסכמי מקום שיפוט בין צדדים מיודעים, שכן הכלל באשר להסכמי שיפוט גובר על הכלל בעניין תביעות אינטרנטיות, וכך גם לעניין עסקה במקרקעין שנקשרה באינטרנט.

יחד עם זאת, להשקפתי, פרשנות זו קשה אף יותר, ומובילה אף היא לתוצאות שקשה מאוד לקבלן.

ראשית, כמפורט לעיל, פרשנות זו קשה מבחינת מבנה תקנה 7 לתקנות החדשות. כפי שהובהר לעיל, בתקנות הישנות ההסדר בעניין מקום השיפוט בתביעות אינטרנטיות עוגן באותה תקנה של ההסדר "הרגיל" (תקנה 3 לתקנות הישנות), ואילו ההסדרים באשר להסכמי שיפוט ולמקרקעין עוגנו בתקנות נפרדות. לעומת זאת, בתקנות החדשות מחוקק המשנה שינה את מבנה התקנה כך שבתקנה 7(א) עוגנו כלל הסמכות המקומית "הרגיל", לצד הכלל הנוגע למקרקעין ולצד הכלל הנוגע להסכמי שיפוט, ומנגד ההסדר בגין תביעות אינטרנטיות הופרד ועוגן בתקנה 7(ב). הפרשנות המוצעת דלעיל, מבקשת להתעלם מהאמור.

שנית ועיקר, בהתאם לפרשנות זו, הרי שהסכם בין הצדדים באשר למקום השיפוט יגבר על הכלל הקבוע בתקנה 7(ב) כאשר עסקינן בתביעה בגין פרסום או סחר ברשת האינטרנט, וזאת אף כאשר מדובר בתביעה צרכנית מובהקת. במילים אחרות, משמעותה של פרשנות זו היא שאף שיחסי הכוחות הטיפוסיים בתביעה אינטרנטית הם

יחסי כוחות שבין עוסק לצרכן, הרי שמקום השיפוט ייקבע בהתאם להסכם שיפוט (שקבע העוסק) ולא בהתאם להסדר הקבוע בתקנה 7(ב) אשר במסגרתו ביקש מחוקק המשנה "להקל על תובע צרכן שביצע רכישה באינטרנט" (דברי ההסבר, בעמ' 9).

אמנם, ניתן היה להעלות על הדעת כי תוצאה זו אינה כה קשה נוכח הוראותיו של חוק החוזים האחידים, התשמ"ג-1982 (להלן: חוק החוזים האחידים), ובפרט סעיף 4(9) לחוק. עם זאת, להשקפתי, חוק החוזים האחידים אינו נותן מענה מספק. כך, על מנת להתגבר על תניית מקום השיפוט בחוזה האחיד שנכרת, יידרש הצרכן להוכיח כי עסקינו בתנאי מקפח ולנהל הליך לשם כך. בנוסף לכך, כאשר התובע הינו העוסק והנתבע הוא הצרכן, הרי שהנתבע יאלץ לנהל את הדיון באשר להיותה של תניה זו תניה מקפחת, בבית משפט שבו העוסק הגיש את התביעה בהתאם לתניית מקום השיפוט שעיגן בחוזה האחיד. דומני כי במקרים רבים, יש בכך כדי לאיין את ההגנה המוענקה לצרכן.

26. חלופה שנייה: חלופה פרשנית אחרת היא לפרש את התקנה כך שאמנם תקנה 7(ב) רישא גוברת על תקנה 7(א) כולה, אך תקנה 7(ב) סיפא, אינה גוברת על תקנה 7(א) סיפא.

בדומה לחלופה הקודמת גם פרשנות זו נותנת מענה לקושי עליו עמדתי לעיל באשר לאי-כיבוד הסכמי מקום שיפוט בין צדדים מיוחדים. זאת משום שתביעה בין עוסק לעוסק באה בגדרי תקנה 7(ב) סיפא, אשר אינה גוברת על הכלל הקבוע בתקנה 7(א) סיפא באשר להסכמי שיפוט.

יתרה מזאת, לחלופה פרשנית זו יתרון מסוים ביחס לחלופה הפרשנית הקודמת שנבחנה, שכן היא מקהה קמעא את הקושי המבני עליו עמדנו: בהתאם לפרשנות זו תקנה 7(ב) רישא אכן גוברת על תקנה 7(א) כולה, בהתאם להיגיון המבני עליו עמדנו, ואילו תקנה 7(ב) סיפא, שהינה חריג לכלל שנקבע בתקנה 7(ב) רישא, אינה גוברת על תקנה 7(א) סיפא (באשר להסכמי שיפוט ותביעות במקרקעין).

אף על פי כן סבורני כי אין לקבל חלופה פרשנית זו נוכח חוסר הקוהרנטיות הטמון בה: על-פי חלופה פרשנית זו, בעוד כאשר צרכן תובע עוסק הרי שאין תחולה להסכם שיפוט בין הצדדים (שכן תקנה 7(ב) רישא גוברת על תקנה 7(א) סיפא), הרי שכאשר עוסק תובע צרכן, יש תחולה להסכם שיפוט בין הצדדים (שכן תקנה 7(ב) סיפא, שעניינה בתובע שהוא עוסק, אינה גוברת, בהתאם להצעה פרשנית זו, על תקנה 7(א) סיפא). ברי כי יש קושי רב לקבל פרשנות שלפיה כאשר הצרכן הוא שתובע את העוסק,

הרי שאין תחולה להסכם מקום השיפוט בין הצדדים, ואילו דווקא כאשר העוסק הוא שתובע את הצרכן הרי שיש תחולה להסכם השיפוט בין הצדדים.

27. על כן, סבורני כי יש לבכר את הפרשנות שלפיה ההסדר הקבוע בתקנה 7(ב) גובר על כלל ההסדרים הקבועים בתקנה 7(א). יחד עם זאת, סבורני כי מענה לקשיים עליהם עמדתי לעיל – קביעת מקום השיפוט כאשר עסקינן בהסכם שיפוט שנוהל עליו משא ומתן מיוזע בין צדדים מתוחכמים או כאשר עסקינן תביעה אינטרנטית במקרקעין – מצוי בפרשנותן של התיבות "פרסום או סחר ברשת האינטרנט", לאור התכליות הניצבות בבסיסה של התקנה, וזאת כפי שאפרט להלן.

4.ב. פרשנות המונח "פרסום או סחר ברשת האינטרנט"

28. עתה, לאחר שעמדנו על התכליות שביסוד תקנה 7(ב) ועל נפקויות סיווג תביעה ככזו שנכללת בגדרי תקנה 7(ב), אעבור לפרש את המונח "פרסום או סחר ברשת האינטרנט". אפתח להלן בהערה באשר לצורך בפרשנות מרחיבה או מצמצמת של הגדרה זו, ולאחר מכן אציע כיצד להשקפתי כל אחת מהתכליות משפיעה על פרשנות התקנה, ובהתאם אציע קריטריונים באשר לתביעות הנכללות בגדרה של התקנה.

29. כפי שצוין לעיל, בטרם נקבע הסדר מיוחד לגבי תביעות אינטרנטיות נהג כלל הסמכות הכלל מדינתית, אשר איפשר לבעלי דין לנצל לרעה את הכלל ולזכות ליתרון דיוני על-ידי הגשת התביעה במקום מרוחק שנעדר כל קשר ענייני לתביעה או לבעלי הדין.

עיון בהחלטות שניתנו על-ידי הערכאות הדיוניות אף לאחר כניסת התקנות החדשות לתוקף, מלמד כי חרף העובדה שההסדר שולל את כלל הסמכות הכלל מדינתית, ישנה נטייה לפרש בצמצום את היקף המקרים בהם יחול הכלל שנקבע באשר לתביעות אינטרנטיות (במסגרת תקנה 7(ב)). כך, למשל, בעניין גרי, אשר הערכאות הדיוניות התייחסו אליו כהחלטה מנחה, הדגיש בית המשפט המחוזי בתל אביב – יפו כי: "לא כל סכסוך או מחלוקת בגין פעילות שיש לה זיקה לאינטרנט תיכנס תחת כנפי תקנה 7(ב) לתקסד"א". בית המשפט הציע במקרה זה שלושה קריטריונים לתחולתה של הוראת תקנה 7(ב): פעילות סחר בעלת מאפיינים מסחריים של חליפין; שימוש ברשת האינטרנט כזירה מהותית ומרכזית ולא רק ככלי עזר; וקיום מאפיינים איכותיים ייחודיים המבדילים את הפעילות ממסחר פיזי-גשמי (שס, פסקאות 14-16; רוזן-צבי, בעמ' 98). יישום הקריטריונים דלעיל בפסיקת הערכאות הדיוניות הוביל לפרשנות מצמצמת למדי לתקנה 7(ב) (וראו למשל: ת"א (מחוזי חי') 70426-01-24 פלמט רילאינס בע"מ נ' גרציאני

תעשיות (1992) בע"מ, פסקה 32 (1.5.2024); ת"צ (מחוזי מר') 5810-08-24 מלכי נ' אלדן תחבורה בע"מ, פסקה 44 (10.9.2025); ת"א (שלום ב"ש) 62415-02-23 איזנברג נ' ארקיע אינטרנשיונל (1981) בע"מ, פסקאות 16-19 (2.7.2023); ת"ק (תביעות קטנות ת"א) 15107-01-25 ישראיר תעופה ותיירות בע"מ נ' דוד, פסקה 24 (29.7.2025)).

סבורני כי הגישה שבאה לידי ביטוי בקריטריונים שנקבעו בעניין גרי ובאופן יישומם בפסיקת הערכאות הדיונית אינה עולה בקנה אחד עם תכליות הכלל הקבוע בתקנה 7(ב). זאת, משום שהרציונל שביסוד הגישה המצמצמת כבר זכה, במידה רבה, למענה על-ידי תקנה 7(ב), שהגבילה את אפשרויות התובע להגיש את תביעתו לבתי משפט בעלי זיקה לבעלי הדין. לכן, פרשנות מצמצמת מדי שמטילה דרישות מחמירות לתחולתה של תקנה 7(ב), אינה נדרשת לדעתי ועלולה לסכל את הגשמת מטרותיה של התקנה.

יחד עם זאת, בשים לב לנפקויות המשמעותיות של סיווג התביעה כתביעה בשל פרסום או סחר ברשת האינטרנט – ובפרט העובדה שהכלל הקבוע בתקנה 7(ב) גובר אף על הסכם בין הצדדים – יש להימנע לדעתי גם מפרשנות מרחיבה מדי. כך, יש להימנע מהחלת התקנה על מקרים אשר אין כל הצדקה לכך בהתאם לתכליות שביסוד התקנה – התכלית הצרכנית והתכלית שעניינה מתן מענה להעדר הזיקה למקום גיאוגרפי מסוים.

30. אפתח בתכלית הצרכנית, ואציע פרשנות המגשימה לשיטתי תכלית זו בצורה מיטבית והנותנת מענה לקושי עליו עמדתי לעיל באשר לכיבודם של הסכמי מקום שיפוט בין צדדים מיוחדים.

כפי שצינתי לעיל (ראו פסקה 19), הן מדברי ההסבר לתקנה והן מההסדר הקבוע בה, ניכר כי מחוקק המשנה ראה לנגד עיניו פערי כוחות בין צרכן לעוסק, וביקש לקבוע הסדר המקדם הגנה על הצרכן. אכן, כאשר עסקינן בתביעה המאופיינת ביחסי עוסק-צרכן יש הצדקה להסדר הקבוע בתקנה 7(ב) על שני חלקיו: הקלה עם התובע-הצרכן כך שיוכל להגיש את תביעתו גם במקום מגוריו או עסקו שלו וגם במקום מגוריו או עסקו של הנתבע, ואילו החמרה עם התובע-העוסק כך שיוכל להגיש את תביעתו רק במקום מגוריו או עסקו של הנתבע-הצרכן. כמו כן, בשים לב לתכלית הצרכנית, דומה כי במקרים אלו יש גם הצדקה לכך שהסדר זה יגבר על תניית מקום שיפוט הקבועה בהסכם בין הצדדים, כלומר שתקנה 7(ב) תגבר על תקנה 7(א) סיפא.

על בסיס האמור ניתן להעלות על הדעת פרשנות שלפיה בגדרי "תביעה בשל סחר ברשת האינטרנט" יכללו רק תביעות שבין עוסק לצרכן, אך לא תביעות שבהם שני הצדדים לתביעה הינם עוסקים שאין ביניהם מערכת יחסים של צרכן-עוסק.

פרשנות אפשרית זו נותנת מענה לקושי עליו עמדתי לעיל באשר לכיבוד הסכמים בין הצדדים באשר למקום שיפוט: כאשר עסקינן בתביעה שבין צרכן לעוסק הרי שחלה תקנה 7(ב), הגוברת על תקנה 7(א) כולה, והתוצאה היא בשלילת תוקף להסכם השיפוט בין הצדדים, באופן העולה בקנה אחד עם התכלית הצרכנית שביסוד התקנה. לעומת זאת, כאשר עסקינן בתביעה שבין שני עוסקים הרי שאף כשמדובר בהתקשרות אינטרנטית כלל לא תחול תקנה 7(ב). ההסדר שיחול במקרים אלו הוא תקנה 7(א) – כלל הסמכות המקומית "הרגיל" והכללים המיוחדים בעניין מקרקעין ובעניין הסכם שיפוט בין הצדדים. משכך, במקרים אלו, כאשר הסכימו הצדדים על מקום שיפוט, הרי שיש תוקף להסכם זה ועל התובע להגיש את תביעתו בהתאם למקום הקבוע בהסכם (שכן תקנה 7(א) סיפא, הקובעת כי התביעה תוגש למקום השיפוט עליו הסכימו הצדדים, גוברת על הכלל "הרגיל" של הסמכות המקומית הקבוע בתקנה 7(א) רישא).

31. עם זאת, סבורני כי בפרשנות שהוצעה לעיל גלום קושי מסוים שכן הכלל המוצע בה אינו פשוט להפעלה ועל כן עשוי לגרור התדיינות רבה באשר לקביעת הסמכות המקומית. זאת משום שבמקרים רבים סיווגה של התביעה כתביעה המאופיינת ביחסי כוחות צרכניים המצדיקה את תחולתה של תקנה 7(ב) אינו פשוט, בפרט בשים לב לכך כי יש מקום לקבוע שהמונח "צרכן" לעניין זה יכול לא רק אדם פרטי אלא גם עוסק, ובכלל זאת תאגיד כאשר הינו פועל ב-"קובעו" כצרכן לאותו עניין (ראו: רע"א 2512/90 סופרגז חברה ישראלית להפצת גז בע"מ נ' תופיני סער, פ"ד מה(4) 425, 405 (1991); סיני דויטש דיני הגנת הצרכן כרך א: יסודות ועקרונות 219-221, 224-225, 233-238 (2001); וראו יישום דומה לענייננו בנוגע להגדרת צרכן באשר לתניית ברירת דין מקפחת: רע"א 1901/20 טרוים מילר בע"מ נ' facebook Ireland limited, פסקאות 20-24, 36 לחוות דעתה של השופטת י' וילנר (26.7.2022)).

כידוע, תקנות סדר הדין האזרחי החדשות ביקשו לקבוע כללים יעילים ופשוטים ליישום שיש בהם כדי לחסוך התדיינות משפטית מיותרת ולחסוך זמן שיפוטי יקר (ראו: תקנות 1-2, 5 לתקנות החדשות; דברי ההסבר, בעמ' 1-6; בע"מ 7367/22 פלונית נ' פלונית, פסקה 27 לפסק דינו של השופט נ' סולברג (26.1.2023)). בהמשך לאמור, גם ביחס לכללי הסמכות המקומית ראה מחוקק המשנה לנגד עיניו את הצורך בייעול ופישוט הכללים, כפי שהובהר בדברי ההסבר: "ברקע ההסדר בעניין הסמכות המקומית, שבמסגרתו

צומצמו החלופות להגשת כתב תביעה, עמדו מספר רציונלים. הרציונל הראשון הוא הצורך בייעול ופישוט הכללים של סמכות מקומית, במטרה לייתר התדיינות מיותרות בין הצדדים בשאלת יישום הכללים כאמור (דברי ההסבר עמ' 8). בית משפט זה אף עמד לא אחת על כך כי אין מקום להקדיש עלויות ניכרות ולבזבז זמן שיפוטי יקר בהתדיינות ארוכה בנוגע לסמכות מקומית (ראו: רע"א 6920/94 לוי נ' פולג, פ"ד מט(2) 731, 734 (1995); רע"א 188/02 מפעל הפיס נ' כהן, פ"ד נז(4) 473, 478 (2003); רע"א 11180/08 עיריית מודיעין-מכבים-רעות נ' ארד ד. הנדסה בע"מ, פסקה 9 (6.5.2009)).

על כן, סבורני כי יש מקום לבחור בפרשנות ברורה, פשוטה, ונוחה ליישום לתקנה 7(ב), אשר יהיה בה כדי להתמודד עם הקושי עליו עמדתי לעיל. בהקשר זה אציין כי גם באשר לכללי הסמכות העניינית נקבעו כללים שהינם קירוב טוב ופשוט ליישום של העיקרון המהותי שביסוד כללים אלו (ראו למשל: רע"א 6500/19 גבריאלי נ' אשד, פסקה 18 לפסק דינו של חברי השופט ע' גרוסקופף (7.5.2020), להלן: עניין גבריאלי). להשקפתי כך יש לנהוג גם ביחס לכללי הסמכות המקומית.

32. נוכח האמור אציע כי המונח "סחר ברשת האינטרנט", יפורש כמתייחס להתקשרות אותה מבצע לקוח על בסיס הזמנה מקוונת באתר האינטרנט שמפעיל הספק, וזאת ללא קשר לזהות הלקוח (עסק או אדם פרטי) ולזהות הספק (עסק או אדם פרטי). בהתאם לפרשנות זו, התקשרות של צדדים שסוכמה שלא באתר הספק אלא בתכתובת דואר אלקטרוני בין הצדדים, או בכל דרך אחרת, לא תיחשב כ"סחר ברשת האינטרנט", אף כאשר מדובר בהתקשרות שבין לקוח פרטי לספק עסקי. לעומת זאת, בהתאם לפרשנות זו, התקשרות מקוונת שבוצעה באתר האינטרנט של הספק, תסווג כ-"סחר ברשת האינטרנט", אף אם ההתקשרות בוצעה לאחר בירורים שערכו הצדדים בהתכתבות בדואר אלקטרוני או בטלפון ואף אם הצדדים להתקשרות זו הם שני גופים עסקיים.

סבורני כי פרשנות זו מעגנת כלל המהווה קירוב ("Proxy") טוב, ופשוט ליישום, של החלופה הפרשנית שהוצעה לעיל: ישנה חפיפה משמעותית בין המקרים שבהם הצדדים התקשרו בהזמנה באתר האינטרנט של הספק למקרים שבהם מדובר בעסקה בין צרכן (בין אם אדם פרטי ובין אם עוסק בכובעו כצרכן) לעוסק, אשר לגביהם יש מקום שלא לכבד תניית מקום שיפוט שמצויה בהסכם בין הצדדים. מנגד, דומה כי נדירים המקרים שבהם צדדים מיוחדים, אשר ניהלו משא ומתן באשר לתניית מקום שיפוט, מבצעים את ההתקשרות עצמה באתר האינטרנט של הספק. משכך דומה כי הכלל המוצע – שלפיו תביעה תסווג כתביעה בשל סחר ברשת האינטרנט כאשר ההתקשרות בוצעה

באופן מקוון באתר האינטרנט שמפעיל הספק – הינו קירוב טוב ופשוט ליישום של העקרונות עליהם עמדתי לעיל.

33. ומכאן לתכלית שעניינה מתן מענה להעדר זיקה למקום גיאוגרפי מסוים.

כפי שהובהר לעיל, מחוקק המשנה קבע הסדר ייחודי לתביעות אינטרנטיות בשל הקושי שהן מעוררות באשר לקיומה של זיקה למקום גיאוגרפי מסוים, בהתאם לכללי הסמכות המקומית "הרגילים". כפי שכבר ציינתי, סבורני כי יש לפרש את היקף תחולתה של תקנה 7(ב) לאור תכלית זו. בהקשר זה, יוזכר כי בדברי ההסבר לתקנה 7(ב) הובהר כי מטרת התקנה היא: "להקל על התובע במקרים שבהם התובענה היא בשל פרסום או סחר ברשת האינטרנט, זאת במובחן מתובענה שעילתה במקום פיזי-מוחשי" (דברי ההסבר, בעמ' 9; ההדגשה הוספה – י' כ'). כלומר, בהתאם לדברי ההסבר לתקנה 7(ב), התביעות הנכללות בגדרי תקנה זו הן תביעות שעילתן אינה "במקום פיזי-מוחשי", אלא בפעילות "ברשת האינטרנט".

34. על יסוד האמור, אציע כי יש לבחון האם התביעה היא "בשל פרסום או סחר ברשת האינטרנט" (כך שההסדר הקבוע בתקנה 7(ב) יחול עליה), הן באמצעות בחינת אופי ההתקשרות בעסקה כמתואר לעיל, (קרי – האם העסקה בוצעה באתר האינטרנט של הספק), והן באמצעות בחינת קיומה או העדרה של זיקה מובהקת של נושא התביעה למקום גיאוגרפי מסוים.

אשר לזיקת נושא העסקה למקום גיאוגרפי מסוים, אציע כי על בית המשפט לבחון אם הפעילות נושא העסקה, בין אם מדובר בשירות ובין אם באספקת מוצר פיזי, הינה בעלת זיקה מובהקת למקום גיאוגרפי מסוים, חרף העובדה שההתקשרות נעשתה באתר האינטרנט של הספק. כך, כאשר הפעילות נושא העסקה תוחמה והוגבלה מראש לאזור גאוגרפי מסוים, מדובר בתביעה שעילתה הינה "במקום פיזי-מוחשי" והיא לא תבוא בגדרי תקנה 7(ב). במילים אחרות, עסקה לאספקה של מוצר או למתן שירות שניתן לקבלם רק במקום מסוים, כמו בחנות פיזית מסוימת, היא עסקה שמקיימת קשר מובהק למקום גאוגרפי מסוים, ואינה מעוררת את אותו קושי שהצריך לגבש כלל ייחודי לתביעות אינטרנטיות. כך למשל, עסקה לרכישת כרטיס למופע או לאירוע ספורט, או עסקה לרכישת תור למספרה מסוימת או לאימון במכון כושר מסוים, מאופיינת בכך שמלכתחילה נקבע שמקום ביצועה של העסקה יהיה באולם המופעים או באצטדיון הספורט או במספרה או במכון הכושר בהם עסקינן, הממוקמים בכתובת ידועה מראש. לכן, אין מדובר בעסקה שאין לה קשר ברור למקום מסוים, וגם אם הרוכש יכול היה

להתקשר בעסקה מכל מקום ברחבי הארץ, ולהשלים את כריתת העסקה דרך רשת האינטרנט, השירות שנרכש הוא כזה שמוצע רק באתר גאוגרפי מסוים.

לעומת זאת, בהתאם למבחן המוצע, מובן כי רכישת שירותים שאין להם מקום ביצוע גאוגרפי, כמו למשל עסקה לרכישת שיעורים מקוונים, תיחשב כעסקה אינטרנטית. כמו כן, מי שרוכש באמצעות האינטרנט שירות או מוצר פיזי, מאתר אינטרנט שמציע שירות משלוחים לכל הארץ, מתקשר בעסקה שלא תוחמה מראש לאזור גאוגרפי מסוים. על כן, להשקפתי, אף אם הרוכש מזמין את המשלוח למקום מגוריו, אין מדובר בתביעה שעילתה הינה "במקום פיזי-מוחשי". זאת, מאחר שמלכתחילה מציע העסקה פתח את שירותיו לכל מקום ברחבי הארץ, ומשכך אין די במשלוח למקום מסוים כדי ליצור קשר מובהק למקום זה. יצוין כי יישומו של תבחין זה עשוי לשנות מעט מהמגמה שהתגבשה בפסיקה, מאחר שאינו בוחן אם מדובר בעסקה שהיא "ייחודית" לאינטרנט או שניתן היה לבצעה גם בדרך אחרת, אלא מעמיד במרכז את השאלה אם אספקת המוצר או מתן השירות שהוצעו בעסקה הוגבלו מראש לאזור גאוגרפי מסוים.

כאן המקום לציין כי הכלל המוצע אף נותן מענה לקושי עליו עמדתי לעיל באשר לכלל הסמכות המקומית החל על עסקה אינטרנטית במקרקעין. להשקפתי, עסקאות במקרקעין, אף אם נעשו דרך האינטרנט, כלל לא יבואו בגדרי תקנה 7(ב). זאת משום שעסקה אינטרנטית במקרקעין הינה מקרה מובהק אשר לגביו לנושא התביעה יש זיקה מובהקת למקום מסוים – מקום הימצאם של המקרקעין. למעשה, כאשר עסקינן בעסקה במקרקעין, ישנה זיקה כל כך מובהקת למקום הימצאם של המקרקעין, כך שמחוקק המשנה קבע בשל כך (הן בתקנות הישנות והן בתקנות החדשות), כלל ייחודי המבכר את מקום הימצאם של המקרקעין על פני זיקות אחרות אפשריות. נוכח האמור סבורני כי לא ניתן לראות בתביעה בגין עסקה אינטרנטית במקרקעין, תביעה הנעדרת זיקה למקום מסוים אשר מצדיקה את החלת הכלל הקבוע בתקנה 7(ב). תחת זאת, הכלל שיחול על תביעה זו יהיה הכלל הקבוע בתקנה 7(א), כך שהתביעה תוגש בהתאם למקום הימצאם של המקרקעין.

35. סיכומם של דברים: בהתאם לפרשנות אותה הצעתי לתקנה 7, הרי שהכלל הקבוע בתקנה 7(ב) בעניין תביעות אינטרנטיות, גובר על ההסדרים (כולם) הקבועים בתקנה 7(א). יחד עם זאת, לא כל תביעה שבה ישנו רכיב אינטרנטי תיחשב כתביעה "בשל סחר ברשת האינטרנט" ותבוא בגדרי תקנה 7(ב), אלא רק תביעות שלגביהן מתקיימים, במצטבר, שני התנאים הבאים: ראשית, בהתאם לתכליתה הצרכנית של תקנה 7(ב), ההסדר הקבוע בה יחול רק על תביעות שביסודן התקשרות מקוונת שבוצעה באתר

האינטרנט שמפעיל הספק, וזאת ללא קשר לזהות הלקוח (עסק או אדם פרטי) ולזהות הספק (עסק או אדם פרטי). שנית, בהתאם לתכליתה של התקנה הנוגעת להעדר מקום פיזי-מוחשי בתביעות אינטרנטיות, הכלל הקבוע בתקנה 7(ב) יחול רק על תביעות שביסודן עסקה אשר נושאה נעדר זיקה מובהקת למקום גיאוגרפי מסוים. בהקשר זה יובהר כי תביעות בגין עסקאות אינטרנטיות במקרקעין הן מקרה מובהק אשר לא יבוא בגדרה של תקנה 7(ב) ויחול עליה הכלל הקבוע בתקנה 7(א).

36. בטרם אעבור ליישומם של כללים אלו על המקרה דנן יש מקום להעיר כי אף שההתייחסות דלעיל נגעה לסחר ברשת האינטרנט, הרי שתקנה 7(ב) לתקנות החדשות חלה אף על פרסום ברשת האינטרנט. יחד עם זאת, נוכח העובדה כי במקרה דנן השאלה העומדת לפתחנו היא האם עסקינן ב-"סחר ברשת האינטרנט", סבורני כי יש להותיר את ההכרעה באשר לפרשנות המונח "פרסום ברשת האינטרנט" לעת מצוא.

מן הכלל אל הפרט

37. במוקד התביעה נושא הבקשה שבפנינו עסקה למתן שירות טיפול בהחזרי מס, שנטען כי המבקש רכש מהמשיבה. אכן, השירות שביסוד העסקה בין המבקש למשיבה אינו קשור באופן מובהק למקום גיאוגרפי מסוים, ועל כן התביעה צולחת את אחד משני התנאים שהוצעו לעיל. עם זאת, ההסכם בין הצדדים נחתם בחתימה דיגיטלית בדואר אלקטרוני, ולא בהתקשרות באתר האינטרנט של המשיבה. משכך העסקה אינה צולחת את אחד משני התנאים (המצטברים) שהוצעו לעיל, ועל כן אין לראות בהתקשרות זו משום "סחר ברשת האינטרנט", ובהתאם על ההליך דנן לא יחול הכלל הקבוע בתקנה 7(ב) אלא הכללים הקבועים בתקנה 7(א). כאמור לעיל, כאשר עסקינן בתביעה הבאה בגדרי תקנה 7(א) הרי שהכלל הקבוע בתקנה 7(א) סיפא, באשר להסכם שיפוט, גובר על הכלל הקבוע ברישא של התקנה. על כן, בענייננו, יש לתת תוקף להסכם השיפוט בין הצדדים שלפיו "בתי המשפט המוסמכים יהיו בתי המשפט בתל אביב בלבד". נוכח האמור, בדין קבעו הערכאות מטה כי ההליך ידון בבית משפט במחוז תל אביב.

סוף דבר

38. מהטעמים המפורטים לעיל, מצאתי כי יש לקבל את הבקשה למתן רשות ערעור ולדון בה כבערעור. יחד עם זאת, לגופו של עניין, דין הערעור להידחות. משכך, ההליך ימשיך להתברר כסדרו בבית משפט השלום בתל אביב – יפו. בנסיבות העניין, ובשים לב לשאלות הפרשניות אליהן נדרשתי במסגרת הליך זה, אין צו להוצאות.

אחר הדברים האלה

אציין כי חוות דעתי הינה תולדה של שיח משפטי פורה עם חבריי, הנשיא י' עמית והשופט ע' גרוסקופף, בבחינת "אין סכין מתחדדת אלא בירך של חברתה" (בראשית רבה, ס"ט), ואבקש להודות להם על כך.

יחיאל כשר
שופט

הנשיא יצחק עמית:

אני מסכים.

יצחק עמית
נשיא

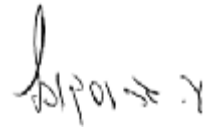
השופט עופר גרוסקופף:

אני מסכים.

עופר גרוסקופף
שופט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' כשר.

 יחיאל כשר שופט	 עופר גרוסקופף שופט	 יצחק עמית נשיא
--	--	--

ניתן היום, ט"ז אב תשפ"ו (30 יולי 2026).